

VA-PLAN

Innehåll

1.	Inledning	3
1.0	Bakgrund	3
1.1	Mål för VA-planering.....	3
1.2	Arbetsmetod	3
1.3	Organisation	4
1.4	LOVA-bidrag	4
2.	Riktlinjer och åtgärder	5
2.1	Utveckling av den kommunala VA-verksamheten	5
2.1.1	Bibehålla nuvarande struktur.....	5
2.1.2	Nytt centralt avloppsreningsverk	7
2.1.3	Nytt avloppsreningsverk och nytt vattenverk	8
2.2	Driftsäkerhet i den kommunala VA-verksamheten.....	9
	Åtgärder:.....	10
2.3	Kommunal dricksvattenförsörjning.....	10
	Åtgärder:.....	11
2.4	Kommunalt spillvatten	11
	Åtgärder:.....	11
2.5	Utbyggnad av kommunala verksamhetsområden.....	11
2.5.1	Utbyggnadsområden	12
2.5.2	Utredningsområden	14
2.5.3	Bevakningsområden.....	14
2.5.4	Exploateringsområden.....	14
	Åtgärder:.....	15
2.6	Enskilda VA-anläggningar	15
	Åtgärder:.....	16
2.7	Dagvatten.....	16
	Åtgärder:.....	16
2.8	Handlingsplan.....	16
2.9	Finansiering.....	16
	Åtgärder:.....	17
2.10	Kommunikation och rådgivning.....	17
	Åtgärder:.....	17
2.11	Uppföljning och organisation	18

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vattnet är en mycket viktig resurs. En resurs som används till vitt skilda saker, bland annat till dryck, bad, fiske och båtliv. Sverige antog tillsammans med övriga EU-medlemsländer ramdirektivet för vatten år 2000. Direktivet innebär en helhetssyn och ett systematiskt arbete för att bevara och förbättra Europas vatten, där det övergripande målet är att ”uppnå god vattenstatus, så att en långsiktigt hållbar vattenkvalitet och vattenanvändning tryggas”. Miljöbalken fastslår att myndigheter och kommuner inom sina respektive ansvarsområden ska vidta de åtgärder som behövs. Kommunerna behöver därför utreda behov och ta fram styrdokument för vatten och avlopp.

Kommunstyrelsen beslutade 2012-01-24 § 31 att en utredning av VA-verksamheten skulle genomföras för att genomlysna verksamhetens utveckling de kommande 20 åren. Kommunfullmäktige har senare, genom antagandet av översiktsplan 2013-11-27 § 138, beslutat att en VA-plan innehållande såväl allmän som enskild VA-försörjning ska tas fram.

VA-planen är en möjlighet för kommunen att få till stånd en enhetlig kommunikation till fastighetsägare och andra aktörer gällande vilka områden som är aktuella för VA-utbyggnad samt tidsplan för utbyggnader. VA-planen klarlägger också vilka områden som inte är aktuella för kommunal VA-försörjning under överskådlig tid samt kommunicerar de generella spelreglerna för VA-försörjning utanför verksamhetsområdet.

1.2 Mål för VA-planering

En VA-plan syftar till att bevara en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i hela kommunen samt bidra till god vattenstatus i kommunens yt- och grundvatten. VA-planen är ett styrdokument för planering, projektering och prövning av vatten och avlopp och ska fungera som ett underlag för beslut om finansiering av föreslagna åtgärder. Den ska innehålla en beskrivning av VA-försörjningen och dess påverkan på vattenstatus samt en politiskt beslutad viljeyttring med principer för prioriteringar mellan åtgärder och mellan geografiska områden.

Kommunfullmäktige har, utifrån Vattentjänstlagen och Plan- och bygglagen (PBL), det yttersta ansvaret för att det finns en fungerande övergripande VA-planering i kommunen. Kommunfullmäktige fattar också beslut om taxan för den allmänna VA-försörjningen, vilken är grunden till hur VA-verksamheten kan utvecklas.

1.3 Arbetsmetod

En VA-plan är utgångspunkten för ett långsiktigt arbete som sträcker sig över många mandatperioder och kanske flera översiktsplaner fram i tiden. VA-planen för Bengtsfors kommun har tagits fram enligt den process som föreslås i Havs- och vattenmyndighetens ”Vägledning för kommunal VA-planering”. Processen är uppbyggd i fem steg.

Steg 1 – Att påbörja VA-planeringen

Projektet bör starta med ett tydligt uppdrag, helst från den politiska ledningen, till en förvaltningsövergripande arbetsgrupp, som får mandat att driva processen framåt. Detta uppdrag gavs genom översiktsplanen som antogs 2013.

Steg 2 – VA-översikt

VA-översikten beskriver lagkrav, mål, nuläge, förutsättningar och framtida behov i hela kommunen, både inom och utanför det nuvarande verksamhetsområdet. VA-översikten är ett underlag för den fortsatta VA-planeringen.

Steg 3 – VA-policy

VA-policyn är ett paraply- och styrdokument för såväl allmän som enskild VA-försörjning. Det övergripande målet är att uppnå en långsiktig hållbar VA-försörjning såväl i gles bebyggelse som i kommunens tätorter, som säkerställer gällande krav på god och säker dricksvattenförsörjning och som bidrar till att sjöar och vattendrag når god ekologisk status. VA-policyn fastställer övergripande strategier och ställningstaganden för VA-försörjningen. VA-policy har antagits av kommunfullmäktige 2015-11-30 KF § 155.

HÄR ÄR VI NU

Steg 4 – VA-plan

VA-översikten och VA-policyn ligger till grund för VA-planen som ska innehålla konkreta handlingsplaner för de behov som identifierats. I VA-planen ingår bland annat utbyggnadsplan för de allmänna VA-anläggningarna samt handlingsplaner för såväl enskilda avlopp som hantering i väntan på VA-utbyggnad. VA-planen antas av kommunfullmäktige.

Steg 5 – Genomförande och uppföljning

Efter att VA-planen har antagits fortgår arbetet med att implementera åtgärder i den kommunala budgetprocessen. VA-planen ska ses över varje mandatperiod i samband med att översiktsplanen aktualitetsprövas.

1.4 Organisation

Representanter från VA-, samhällsbyggnads-, kommunlednings- samt miljöenheterna ingår i arbetsgruppen som arbetar med VA-planen. En konsult har anlitats för att bistå i arbetet. Styrgrupp för arbetet är kommunstyrelsens allmänna utskott.

1.5 LOVA-bidrag

Bengtsfors kommun har beviljats bidrag från länsstyrelsen i Västra Götaland med 220 000 kr, vilket är 50 % av den uppskattade kostnaden, för att ta fram en VA-plan. Bidraget utgörs av statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt, LOVA. Projektet startade i april 2014 och ska lämnas över till politiken senast den 1 september 2016.

2. Riktlinjer och åtgärder

I VA-planen redovisas hur VA-policyns strategier och ställningstaganden ska förverkligas genom riktlinjer och åtgärder, fördelat på VA-försörjningens olika delar. Åtgärderna redovisas i VA-planens handlingsplan, bilaga 4, med ansvar, tidplan och kostnad. Handlingsplanen ska följas upp årligen och redovisas för kommunstyrelsen och Dalslands Miljönämnd.

2.1 Utveckling av den kommunala VA-verksamheten

För att kunna bedriva en ekonomiskt och ekologiskt hållbar vatten- och avloppsförsörjning inom de kommunala verksamhetsområdena, krävs stora investeringar under de närmaste 10-20 åren. Kommunen står inför viktiga beslut om hur den kommunala VA-verksamheten ska utvecklas framöver. Ledningsnäten har på många håll nått sin livslängd, vilket avspeglas i mängden läckor och ovidkommande vatten. Det systematiska saneringsarbete som har påbörjats och för vilket 15 miljoner kronor avsätts i budgeten årligen måste fortsätta. Det är av stor vikt att hålla en fortsatt hög takt i saneringsarbetet. Även övriga anläggningar, det vill säga vatten- och avloppsreningsverk, överföringsledningar med mera har stort underhålls- och förnyelsebehov. Samtidigt kommer kraven utifrån miljö, hälsa och säkerhet att öka, vilket kommer ställa nya krav på verksamheten.

För att ge en bild av vilka framtida valmöjligheter som finns beskrivs de hittills diskuterade alternativen som tre olika scenarier. Scenarierna ligger också till grund för den ekonomiska konsekvensanalysen.

I VA-planens redovisning av utvecklingen av den kommunala VA-verksamheten beskrivs tre möjliga scenarier ifråga om eventuella investeringar inom vatten- och avloppsverksamheten. Före ställningstagande till de alternativ som redovisas krävs ytterligare utredningar och kostnadsberäkningar.¹

Det finns fler tänkbara möjligheter än dessa tre, men alternativen behöver utredas noggrannare innan beslut om vilket vägval som ska genomföras kan fattas. Detta utredningsarbete ingår i arbetet med att ta fram en långsiktig Drift-, underhålls- och förnyelseplan. Alternativen kan i nuläget enbart beskrivas som scenarier, vilket görs nedan.

2.1.1 Scenario 1 - Bibehålla nuvarande struktur

Nuvarande struktur omfattar sex avloppsreningsverk och fem vattenverk samt överföringsledningar. För att ha kvar funktioner i de befintliga strukturerna kommer det krävas omfattande åtgärder, bland annat i form av renovering och anpassning av byggnader, effektivare processer i verken och förbättrad säkerhet.

De största behoven och därmed också kostnaderna ligger i att rusta upp vattenverken i Lästvik, Grean och Bäckefors, byta huvudvattenledningarna från Lästvik till Billingsfors och Dals Långed och rusta upp reningsverken i Bengtsfors, Billingsfors, Dals Långed, Bäckefors och Gustavsfors.

Den överföringsledning för spillvatten som läggs mellan Bengtsfors och Billingsfors tas inte i bruk i detta scenario. Överföringsledningen för vatten tas i bruk för reservvattenförsörjning i Bengtsfors, Skåpafors, Billingsfors och

¹ Stycke tillagt enligt KF §2/17

Dals Långed genom att de befintliga vattentäkterna i Lästvik och Grean kan vara reservvatten för varandra.

Framställningen av vatten vid Greans vattenverk är mer kostsam jämfört med övriga vattentäkter i kommunen eftersom vattnet kräver omfattande behandling med kemikalier. Greans vattenverk kommer trots investeringsåtgärder inte bli lika kostnadseffektivt som övriga vattenverk i kommunen då reningen fortfarande kommer att behöva extra insatser på grund av järn- och manganberikad mark runt vattentäkterna. Det är oklart hur länge Greans vattentäkt kommer att fungera tillfredsställande innan en ny vattentäkt behöver tas i bruk. Det finns troligen möjlighet att anlägga en ny vattentäkt i närområdet.

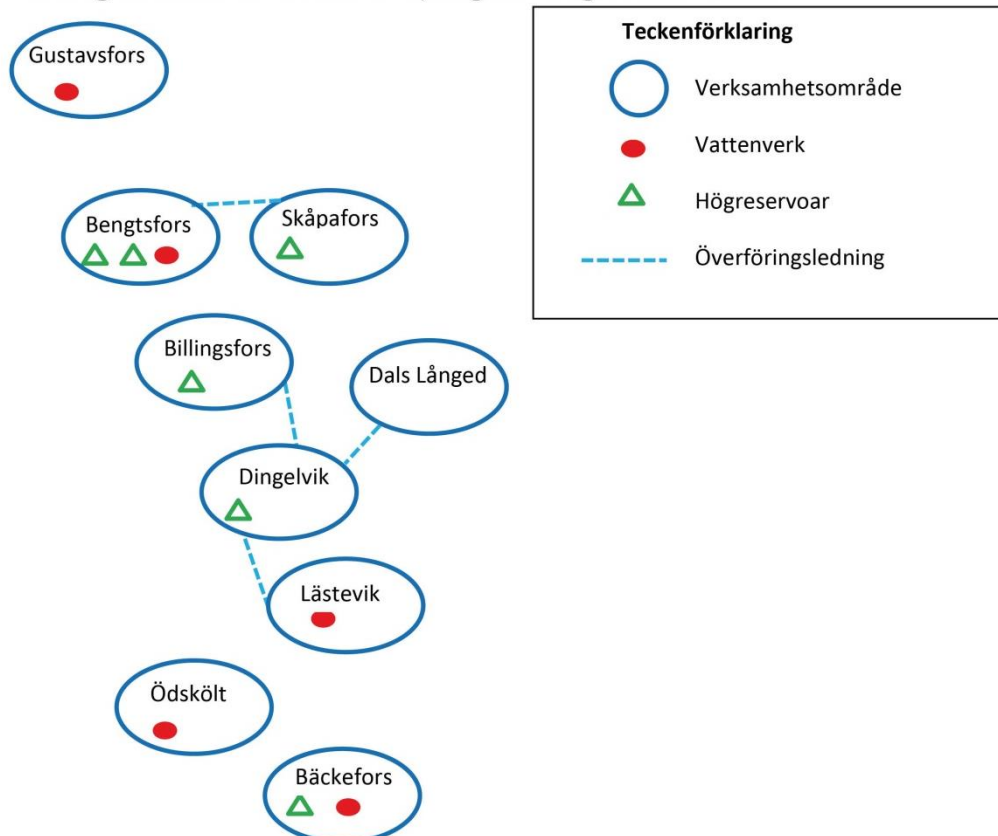
Att behålla nuvarande strukturer innebär att översvämningsrisken för reningsverken i Dals Långed och Billingsfors kvarstår.

Investeringarna som krävs för att bibehålla funktionerna med sex reningsverk och fem vattenverk har grovt kalkylerats till 125 - 135 miljoner kronor under den kommande 10-årsperioden (i genomsnitt 12,5-13,5 mkr per år). Därtill kommer 15 mkr per år för reinvestering i ledningsnäten.

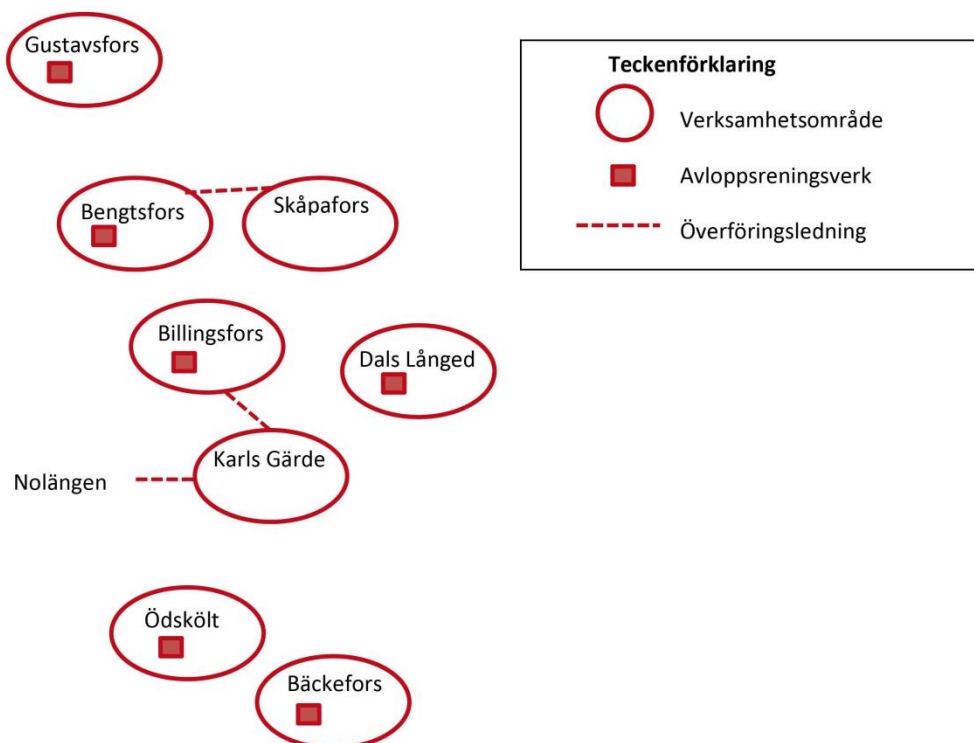
Investeringarna i befintlig struktur kommer inte att innebära några direkta besparingar i driftskostnader. Nuvarande driftskostnader uppgår till ca 20 mkr per år. Den geografiska spridningen med många vatten- och avloppsreningsverk kvarstår, vilket är mycket resurskrävande sett ut personal- och utrustningssynvinkel. Med många verk är det fler byggnader och mer utrustning som ska underhållas än om det är färre verk.

Strukturbilderna nedan visar hur vattenförsörjningen och spillvattenshanteringen är uppbyggda i dagsläget.

Befintlig struktur för vattenförsörjningen i Bengtsfors kommun

Befintlig struktur för spillvattenhantering i Bengtsfors kommun

2.1.2 Scenario 2 - Nytt centralt avloppsreningsverk

Att rena spillvatten är den dyraste och mest komplicerade delen av VA-försörjningen. Reningsverken kräver en relativt stor maskinpark och många arbetstimmar för personalen. Det är här som de största besparingarna kan inhämtas genom att minska antalet reningsverk.

I detta scenario byggs ett nytt reningsverk i Billingsfors, som ersätter befintliga reningsverk i Bengtsfors, Billingsfors och Dals Långed. Bengtsfors och Dals Långeds reningsverk byggs om till pumpstationer och förutom den redan beslutade överföringsledningen mellan Bengtsfors och Billingsfors behövs en ny överföringsledning från Dals Långed till Billingsfors. Då behövs en maskinpark istället för tre, visserligen större men inte tre gånger så dyr. Personalens tid kan nyttjas effektivare då det blir färre resor mellan olika anläggningar.

Utbyte av ledningsnätet fortsätter som det påbörjats och det avsätts 15 miljoner kronor om året i budget för detta.

Det nya reningsverket kan lokaliseras i anslutning till det befintliga reningsverket i Billingsfors, men något högre upp från stranden för att undgå översvämningssproblem.

Att bygga ett nytt reningsverk är en stor investering men det finns också möjligheter till besparingar genom effektivare drift med modern teknik. De befintliga reningsverken har stora underhållsbehov som man kan undvika genom att ersätta tre av dem med ett nytt verk.

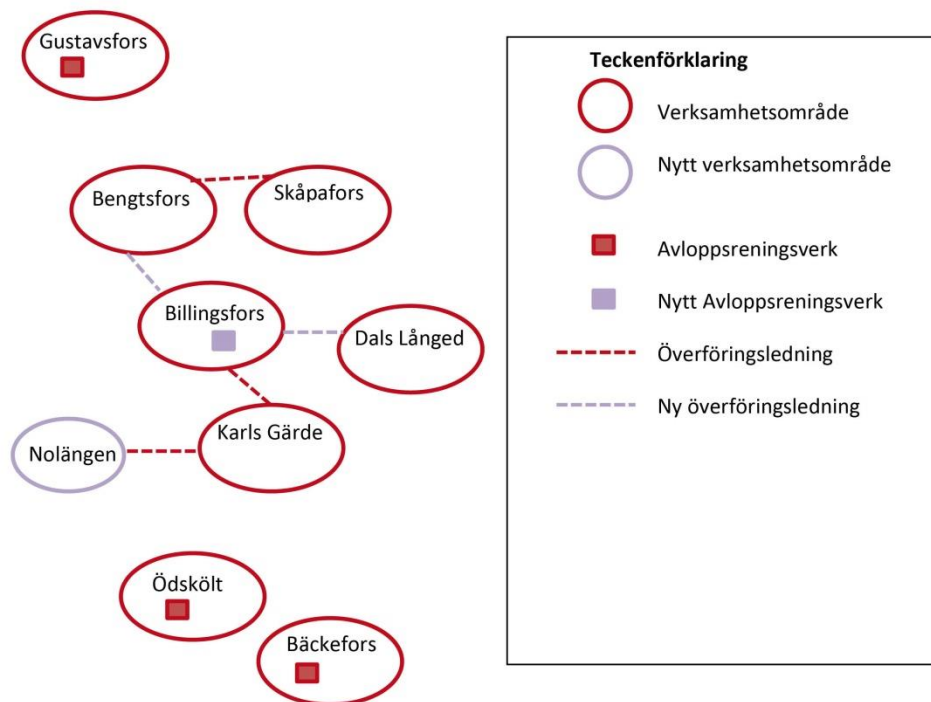
I detta scenario ingår utbyte av huvudvattenledningarna från Lästvik till Billingsfors och Dals Långed, uppgradering och upprustning av vattenverken i Grean, Lästvik och Bäckefors samt uppgradering och upprustning av reningsverken i Bäckefors och Gustavsfors. Reningsverket i Ödskölt kvarstår

också men bedöms inte kräva några investeringar under den närmaste 10-årsperioden utöver underhåll.

Investeringskostnaden har grovt kalkylerats till 170-180 miljoner kronor (i genomsnitt 17-18 mkr per år). Den beräknade besparingen uppgår till ungefär 3,3 miljoner kronor/år i minskade driftkostnader. Därtill kommer 15 mkr per år för reinvestering i ledningsnäten.

En princip för framtida struktur för spillvattenhanteringen illustreras i nedanstående bild.

Förslag till framtida struktur för spillvattenhantering i Bengtsfors kommun

2.1.3 Scenario 3 - Nytt avloppsreningsverk och nytt vattenverk

Det tredje scenariot innebär att det både byggs ett nytt centralt reningsverk i Billingsfors och ett nytt vattenverk på Ödskölts moar.

Problematiken med anrikningen av mangan och järn vid Greans vattentäkt föranleder ett behov av en ny vattentäkt. Vattenverket har dessutom omfattande renoveringsbehov och riskerar översvämning vid högt vattenstånd i Lelång. Det har genomförts utredningar på möjliga alternativ för att ersätta Grean. Grundvatten av god kvalitet och i tillräcklig mängd finns i kommunens södra delar. En ny vattentäkt i anslutning till Greans vattenverk bedöms inte kunna ge mer vatten än nuvarande verksamhetsområde, med Bengtsfors och Skåpafors, behöver. Ett alternativ som har diskuterats är att anlägga en ny vattentäkt med vattenverk någonstans på Ödskölts moar. Där kan det finnas möjligheter att förlägga en vattentäkt som klarar att försörja Bengtsfors, Billingsfors, Bäckefors, Dals Långed, Skåpafors och Ödskölt med dricksvatten. Den befintliga vattentäkten i Lästvik kan då fungera som en bra reservvattentäkt. Effektiviseringen innebär att Greans vattenverk och i förlängningen också Bäckefors och Ödskölts vattenverk kan avvecklas. Nätet med överföringsledningar behöver byggas ut mellan nytt vattenverk i

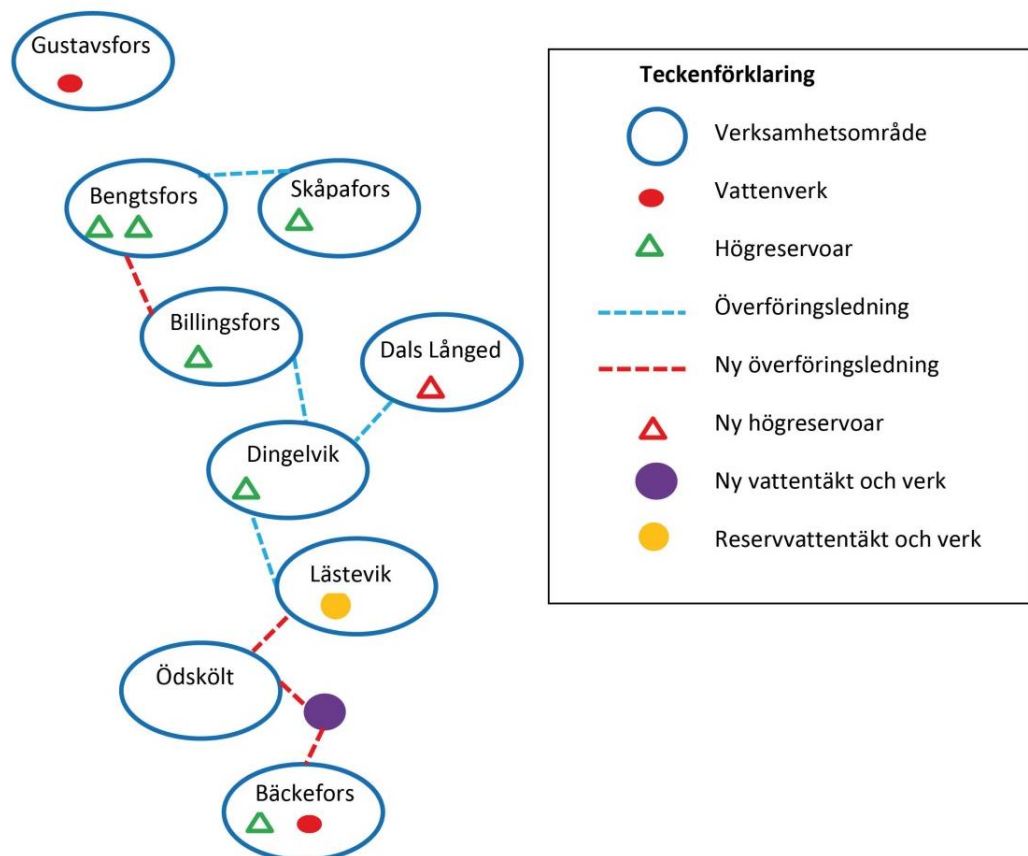
kommunens södra delar och vattenverken i Lästvik och Bäckefors. I detta scenario har Gustavsfors kvar sitt eget vattenverk och kommer även fortsättningsvis att sakna reservvatten om det inte kan lösas lokalt.

Investeringskostnaden har grovt kalkylerats till 190-200 miljoner kronor (i genomsnitt 19-20 mkr per år). Den beräknade besparingen uppgår till ungefär 4,3 miljoner kronor/år i minskade driftkostnader. Därtill kommer 15 mkr per år för reinvestering i ledningsnäten.

Kostnaderna för de två sista scenarierna skiljer sig inte mycket och genom att inte behöva investera i upprustning blir inte kostnaden för att välja en helt ny struktur för både vatten och spillvatten så stor.

En princip för framtida struktur för vattenförsörjningen illustreras i nedanstående bild.

Förslag till framtida struktur för vattenförsörjningen i Bengtsfors kommun

2.2 Driftsäkerhet i den kommunala VA-verksamheten

Alla delar i både vatten- och avloppsanläggningarna måste ha en bra funktion och effektiv drift. För att öka driftsäkerheten behöver det även fortsättningsvis hållas en hög takt på den ledningsförnyelse som har påbörjats. Ledningsnätet är i behov av mycket omfattande sanering, det vill säga utbyte av gamla ledningar. Utbytestakten är beräknad till cirka 120 år, vilket är en bra utbytestakt jämfört med övriga svenska kommuner. Svenskt Vatten anser att

en utbytestakt på mellan 100 och 150 år är en godtagbar nivå. Hela ledningar behövs för att minska risken för smitta och svinnet av dricksvatten samt för att minska mängden ovidkommande vatten till reningsverken. Det finns också ett behov av att arbeta systematiskt för att koppla bort dagvattnet från spillvattenledningarna.

För att minska driftkostnaderna och för att kunna möta framtida krav på rening och kretsloppsanpassning bör antalet vatten- och avloppsreningsverk minska. Verken bör lokaliseras till strategiska platser där framtida klimatförändringar, framför allt översvämning, inte ger en negativ påverkan.

Åtgärderna kommer att få konsekvenser på VA-taxans utveckling och behovet av resurser i verksamheten. Det ska finnas beredskap avseende såväl utrustning som manskap och kompetens för händelse av driftsstörning i den allmänna VA-försörjningen.

Åtgärder:

- Ta fram en långsiktig Drift-, underhålls- och förnyelseplan för den allmänna VA-anläggningen, som består av 9
 - **del 1** som omfattar vatten- och avloppsreningsverken, både vad gäller byggnad och funktion, tryckstegringsstationer, reservoarer och pumpstationer. Här ingår även att utreda och lägga fast vilken framtida struktur för vattenförsörjning och spillvattenhantering som ska gälla för kommunen.
 - **del 2** som omfattar ledningsnäten. Aktuella planer för spill- och dagvattennäten finns för Bengtsfors/Skåpafors, Billingsfors och Dals Långed. För Bäckefors och Gustavsfors finns äldre planer för spill- och dagvattennäten som behöver aktualiseras medan det för Ödskölt behöver tas fram en helt ny plan. För förnyelse och åtgärder gällande vattenledningsnäten behöver motsvarande plan tas fram. Förnyelseplanerna ska baseras på en utbytestakt på 120 år och redovisa kostnader som underlag till budget.
- Aktualisera inrättade verksamhetsområden för vatten, spillvatten och dagvatten och ta ställning till om bebyggelse i anslutning till verksamhetsområdet ska ingå. Kartlägg avtalsabonnenter utanför verksamhetsområdet och ta ställning till om de ska ingå i ett aktualiserat verksamhetsområde. 6

2.3 Kommunal dricksvattenförsörjning

För att ett samhälle ska fungera är det nödvändigt med rent dricksvatten. Vid störningar i den ordinarie vattenförsörjningen behöver en alternativ försörjning kunna sättas in. Om störningen är kortvarig kan nödvatten tillgodose det mest akuta behovet genom att nödvattentankar placeras ut på lämpliga platser. Kommunen har under 2016 tagit fram en nödvattenplan som visar hur man internt ska agera om vattenförsörjningen inte fungerar. Om störningen är långvarig behöver en reservvatten-försörjning sättas in för att klara en i stort sett normal vattenförbrukning.

Att samtliga vattenverk i kommunen saknar reservvattentäkt aktualiserar vikten av att skydda vattentäkterna och deras tillrinningsområden. Även vattentäckernas kapacitet kan vara begränsande. Kommunen behöver utreda alternativa scenarier för den framtida vattenförsörjningen och hur

vattenledningsnäten kan byggas samman för att trygga en reservvattenförsörjning på lång sikt. Om en ny vattentäkt (t ex enligt scenario 3) tas i anspråk måste ett nytt vattenskyddsområde bildas.

Viktiga dricksvattentäkter måste säkerställas och skyddas för framtida generationers behov.

Åtgärder:

- Upprätta och fastställa aktuella vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter för den allmänna vattenförsörjningen. I de fall vattenskyddsområden berör flera kommuner ska de fastställas av länsstyrelsen. Vattenskyddsområdena ingår i det pågående arbetet med Vattenförsörjningsplanen. **2**
- Vattenförsörjningsplanen ska göras klar och fastställas av kommunen. Vattenförsörjningsplanen ska innehålla en beskrivning av hur kommunen klarar att tillhandahålla dricksvatten och reservvatten. Den beräknas kunna antas av kommunfullmäktige under 2017 efter att vattenskyddsområdena fastställts av kommunen respektive länsstyrelsen. **3**

2.4 Kommunalt spillvatten

Den allmänna spillvattenhanteringen ska bedrivas så att det inte uppstår några negativa effekter för människa, miljö eller samhälle. Det innebär stora krav på att spillvatten tas om hand och renas innan det släpps ut i naturen. Kraven ökar på effektivare rening samtidigt som kostnaderna inte får skjuta i höjden. En central uppgift är att minska mängden ovidkommande vatten från felkopplat dag- och dränvatten samt inläckage på ledningsnätet. Detta för att minska användningen av kemikalier och minimera antalet bräddningar då avloppsvatten går ut orenat i naturen. I framtiden kommer ställas krav på kretsloppsanpassning, vilket innebär att en lösning för att tillvarata slammet från reningsverken måste utredas.

Åtgärder:

- Inventering av felkopplat dag- och dränvatten på spillvattennätet ska genomföras i samtliga verksamhetsområden. Häri ingår även att sammanställa redan utförda inventeringar i bland annat Bengtsfors och Ödskölt. **10**
- Krav ska ställas på fastighetsägare på att åtgärda felaktiga anslutningar av dag- och dränvatten. **10**
- En slamhanterings- och kretsloppsplan ska tas fram. Arbetet bör bedrivas i samverkan med andra kommuner. **4**

2.5 Utbyggnad av kommunala verksamhetsområden

Enligt lagen om allmänna vattentjänster är kommunen skyldig att ordna allmänna vattentjänster (allmänt vatten och/eller avlopp) om det behövs i ett större sammanhang för att skydda människors hälsa eller miljön. Ansvaret framgår av § 6 och skyldigheten kvarstår så länge behovet finns kvar.

I bilaga 1, Områden med behov av förändrad VA-struktur, redovisas områden som har konstaterat behov av förändrad VA-struktur samt områden som

bedöms vara potentiella problemområden, (men inte är det idag utifrån vad som är känt i nuläget). I analysen har bebyggelse i närheten av befintliga verksamhetsområden samt sammanhållen bebyggelse över 20 bostäder ingått.

I detta avsnitt redovisas hur Bengtsfors kommun avser att bygga ut verksamhetsområdena för kommunalt VA, för att möta det ansvar som följer av 6§ lagen om allmänna vattentjänster. Dessa områden kategoriseras som **Utbyggnadsområden**. En del områden med konstaterat behov av förändrad VA-struktur, behöver dock utredas vidare innan lösning kan väljas. Dessa områden redovisas nedan under rubriken **Utredningsområden**. Områden som bedöms vara potentiella problemområden, men som inte är det idag (utifrån vad som är känt i nuläget), kategoriseras som **Bevakningsområden** och beskrivs utförligare nedan. En sista grupp är **Exploateringsområden**, som inte finns idag men kommer tillkomma till följd av nya detaljplaner.

2.5.1 Utbyggnadsområden

Följande områden kategoriseras som utbyggnadsområden; Strandvägen och Mörrenäset i Bengtsfors, Karls Udde, Enesund och Laxsjövägen i Dals Långed, Låftmans Backe, Stuput och Varvsvägen i Billingsfors samt Dingelvik.

De nio utbyggnadsområdena har analyserats med hänsyn till aspekter kopplade till samhälle, miljö och hälsa. Detta för att kunna jämföra olika områdens behov och få en grund för prioritering av anslutning till kommunalt VA. Analysen har gjorts med hjälp av en prioriteringsmodell som beskrivs i bilaga 2, Prioriteringsmodell. Tillämpningen av prioriteringsmodellen på de nio utbyggnadsområdena redovisas i bilaga 3, Prioritering av utbyggnadsområden.

Utifrån resultatet från prioriteringsmodellen har en plan för utbyggnad av kommunala verksamhetsområden tagits fram. Planeringen är att de högst prioriterade områdena kommer att byggas ut under 2017-2021. Övriga områden planeras att byggas ut under 2022-2026, men här kan det bli aktuellt med en omprioritering om något av utredningsområdena visar sig ha större behov.

Plan för utbyggnad av kommunala verksamhetsområden			
Utbyggnadsområde	Prioriteringsgrupp	Utbyggnad 2017-2021	Utbyggnad 2022-2026
Dingelvik	A	X	
Strandvägen (Bengtsfors)	A	X	
Mörrenäset (Bengtsfors)	A	X	
Låftmans Backe (Billingsfors)	C	X	
Karls Udde (Dals Långed)	C	X	
Enesund (Dals Långed)	C		X
Laxsjövägen (Dals Långed)	C		X
Stuput (Billingsfors)	C		X
Varvsvägen (Billingsfors)	C		X

Som ett första steg i utbyggnaden av det kommunala verksamhetsområdet ska kommunen alltid göra en VA-utredning för att klarlägga verksamhetsområdets exakta utbredning, samt beakta vilken ytterligare bebyggelse som kan vara lämplig att inkludera i VA-utbyggnaden.

Bebyggelse och hantering av enskilda avlopp i väntan på utbyggnad

Inom områden där utbyggnad av kommunala verksamhetsområden är aktuella gäller följande:

Tidig information

Vid förfrågningar om avlopp och bygglov/förhandsbesked meddelas fastighetsägaren snarast om de planer för vatten och avlopp som finns för området.

Bygglov och förhandsbesked

Förhandsbesked samt bygglov för uppförande av nya bostäder och tillbyggnationer ska endast tillåtas om följande uppfylls:

- En tillfredställande dricksvattenförsörjning kan anordnas utan risk för påverkan av avloppsanläggningar.
- Omhändertagande av avloppsvatten kan göras på ett godtagbart sätt med hänsyn till skydd av närliggande befintliga och tillkommande vattentäkter och recipienter.
- Avledning av dagvatten/lokalt omhändertagande kan anordnas utan att orsaka olägenheter för omkringliggande fastigheter.
- Den nya bebyggelsen inte försämrar områdets möjligheter till en hållbar VA-försörjning.
- I samband med förhandsbesked/bygglov ställs krav på ”två rör ut” från fastigheten. Det vill säga ett rör från wc och ett rör från bdt (bad, disk och tvättvatten), på detta vis har fastigheten förberetts för framtida kretsloppsanpassning.

Dalslands miljökontor, samhällsbyggnadsenheten och VA-enheten bör tillsammans ta fram riktlinjer för hur eventuella ansökningar om nybyggnation/tillbyggnader som innefattar behov av ny eller ändrad enskild VA-anläggning ska hanteras.

Tillsyn inom områden som ska anslutas 2017-2021

Dalslands miljökontor anser inte att det är nödvändigt med ny tillsyn i de områden som ska anslutas inom en femårsperiod. Krav på åtgärd av befintliga enskilda avlopp som inte uppfyller gällande krav kommer inte att ställas under den aktuella tidsperioden såvida det inte bedöms finnas risk för akuta miljö- och hälsorisker.

Tillsyn inom områden som ska anslutas 2022-2026

Dalslands miljökontor har kännedom om de flesta avloppsanläggningarna inom de aktuella områdena, dock inte alla. Tillsyn kan komma att utföras på övriga enskilda avloppsanläggningar. Behovet av tillsyn styrs av miljö- och hälsorisker, områdets känslighet samt utifrån när i tid en kommunal anslutning blir aktuell. Krav på åtgärd av befintliga enskilda avlopp som inte uppfyller gällande krav kan behöva ställas utifrån en riskbedömning i varje enskilt fall, utifrån områdets känslighet samt utifrån när i tid en kommunal anslutning blir aktuell.

2.5.2 Utredningsområden

Utredningsområden har ett identifierat behov av förändrad VA-struktur i hela eller delar av området. För dessa områden behövs ytterligare utredningar av alternativa tekniska möjligheter och de ekonomiska konsekvenserna av de olika alternativen. Ofta krävs också en utredning för att påvisa om de miljö- och/eller hälsomässiga förhållandena är sådana att det finns ett kommunalt ansvar enligt 6§ lagen om allmänna vattentjänster, att ordna en förändrad VA-struktur genom anslutning till verksamhetsområde för kommunalt VA.

Utredningen kan också visa att tillfredsställande VA-försörjning i ett område helt eller delvis går att uppnå med enskilda eller gemensamma VA-anläggningar som inte ansluts till verksamhetsområdet för kommunala VA.

Det finns fyra områden som kategoriseras som utredningsområden.

- Greaströmmen i Bengtsfors
- Ekebol i Dals Långed
- Bräckan i Dals Långed
- Mon i Gustavsfors

Utredningen ska redovisa om det är en anslutning till kommunalt avlopp eller en eller flera gemensamhetsanläggningar som är det lämpligaste alternativet för området. Vattenbrunnarnas status bör ingå i utredningen för att ta reda på behovet av kommunalt dricksvatten. Tidplanen för genomförande av utredningen redovisas i bilaga 4, Handlingsplan.

2.5.3 Bevakningsområden

I sammanhållen bebyggelse finns generellt sett en potentiell risk för att enskilda avloppsanläggningar kan förorena enskilda dricksvattenbrunnar och innebära miljö- och hälsorisker. Hur stora riskerna är beror på bland annat på avloppsanläggningens reningsfunktion, avståndet mellan avloppsanläggning och vattenbrunn, marklutning och markens genomsläpplighet. De områden som i dagsläget inte har konstaterade problem men ändå bedöms ha en potentiell risk kategoriseras som bevakningsområden. De sju områden som kategoriseras som bevakningsområden är Torrskog, Flolanda, Fillingen, Årbol, Norebyn, Laxarby och Tisselskog.

De enskilda avloppen i de aktuella områdena är till största delen inventerade av miljökontoret. Den sammantagna avloppssituationen är dock inte helt känd i dessa områden, kompletterande tillsyn kan därför bli aktuell. Behovet av tillsyn styrs av miljö- och hälsorisker och områdets känslighet. Samverkan mellan miljökontoret och kommunens VA-enhet bör ske fortlöpande avseende behovet av tillsyn i relation till eventuella kommunala åtgärder i respektive område. Krav på åtgärder av bristfälliga enskilda avlopp kommer sannolikt ställas så länge eventuella kommunala åtgärder och tidplaner inte är konkretiserade eller ligger långt fram i tiden. Ansökningar om ny eller ändrad avloppsanläggning vid nybyggnation/tillbyggnad hanteras som enskilda ärenden så länge det inte finns konkreta planer för kommunala åtgärder inom respektive område.

2.5.4 Exploateringsområden

I översiktsplanen pekas områden för ny bebyggelse ut i tätorterna. En förutsättning för nybebyggelse i och i anslutning till befintliga verksamhetsområden är att bebyggelsen kan anslutas till verksamhetsområdet. Detta ska klarläggas i en VA-utredning inom ramen för detaljplanearbetet. I samband

med att detaljplanen antas ska beslut om utökningen av verksamhetsområde initieras.

Åtgärder:

- Ta fram riktlinjer för hur eventuella ansökningar om nybyggnation/ tillbyggnader som innefattar behov av ny eller ändrad enskild VA-anläggning ska hanteras i samband med bygglov och förhandsbesked inom utbyggnads-, utrednings- och bevakningsområden. 7
- Genomföra planen för utbyggnad av kommunala verksamhetsområden. 12-20
- Genomföra utredningar inom utredningsområden 21-24
- Följa upp bevaknings- respektive exploateringsområden i den årliga uppföljningen av handlingsplanen. 27

2.6 Enskilda VA-anläggningar

Enskilda avloppsanläggningar är aktuella inom områden där behovet bedöms kunna tillgodoses med enskilda eller gemensamma vatten- och avloppsanläggningar och som inte bedöms aktuella för en allmän anslutning inom överskådlig framtid. Avloppshantering ska ske så att det inte uppstår några negativa effekter för människa, miljö eller samhälle vilket ställer krav på att det enskilda avloppet uppfyller gällande krav på rening.

Tillsyn är ett viktigt redskap för att identifiera anläggningar som kan innebära hälsorisker eller negativa miljöeffekter. I samband med tillsyn bör det informeras om möjligheten att ordna gemensamhetsanläggningar där förutsättningar finns. Den nationella målsättningen är att avloppet ska ingå i ett kretslopp, detta för att möjliggöra en återföring av fosfor och övriga näringsämnen på jordbruksmark.

Vid ny- eller tillbyggnad ställs krav på att enskild avloppsanläggning ska ha kapacitet och uppfylla de krav som finns enligt Miljöbalken (1998:808). Dalslands miljönämnd beslutade 2016-06-22 om nya Riktlinjer för enskilda avlopp som gäller i miljönämndens fyra kommuner. Riktlinjerna innebär bland annat att kretsloppsanpassad lösning, med sluten tank för toalettavloppet, är prioriterad och ska väljas vid nybyggnation och vid åtgärdskrav efter tillsyn, om det är ekonomiskt skäligt och miljömässigt motiverat. Uppförande av nya bostäder samt tillbyggnationer ska endast tillåtas om följande uppfylls:

- En tillfredställande dricksvattenförsörjning med avseende på risk för påverkan av avloppsanläggningar kan anordnas.
- Omhändertagande av avloppsvatten kan göras på ett godtagbart sätt med hänsyn till skydd av närliggande befintliga och tillkommande vattentäkter och recipienter.
- Avledning av dagvatten/ eget omhändertagande kan anordnas utan att orsaka olägenheter för omkringliggande fastigheter.
- Den nya bebyggelsen inte försämrar områdets möjligheter till en hållbar VA-försörjning.
- I samband med förhandsbesked/bygglov ställs krav på "två rör ut" från fastigheten. Det vill säga ett rör från wc och ett rör från bdt (bad, disk och tvättvatten), på detta vis har fastigheten förberetts för framtida kretsloppsanpassning

- I samband med förhandsbesked/bygglov, vid byggnation av tre eller fler bostadshus vid samma tillfälle, ska möjligheten att anordna gemensamhetsanläggningar beaktas.

Åtgärder:

- Ta fram en slamhanterings- och kretsloppsplan. **4**
- En översyn av slamhanteringen, alla med enskilda avlopps-anläggningar ska ha slamtömning. **4**
- Tillsynsplan för enskilda avloppsanläggningar beslutas årligen av Dalslands miljönämnd. **26**

2.7 Dagvatten

Dagvatten är en fråga som berör både tätort och landsbygd. I tätorten är det en till största delen kommunal fråga medan det på landsbygden är en fråga för den enskilde fastighetsägaren.

Klimatförändringarna leder bland annat till ökade nederbörds mängder vilket skärper kraven på fungerande avledning av dagvatten. Då befintliga dagvattenledningar i vissa fall inte klarar de högre flöden som uppstår kan t ex källaröversvämningar bli en följd. I flera områden är dag- och dräneringsvatten från gator och enskilda fastigheter kopplade på avloppsnetet.

Åtgärder:

- En dagvattenpolicy för Bengtsfors kommun ska tas fram. Den ska innehålla principer för fördröjning och infiltration samt riktlinjer för innehållet i en dagvattenutredning i samband med framtagande av detaljplan. **5**
- Inventering av felkopplat dag- och dränvatten på spillvattennätet ska genomföras i samtliga verksamhetsområden. Häri ingår även att sammanställa redan utförda inventeringar i bland annat Bengtsfors och Ödskölt. **10**
- Krav ska ställas på fastighetsägare på att åtgärda felaktiga anslutningar av dag- och dränvatten. **10**

2.8 Handlingsplan

VA-planen har brutits ner till en konkret handlingsplan (bilaga 4). Av handlingsplanen framgår vilka åtgärder som ska genomföras för att förverkliga ambitionerna i VA-planen. Handlingsplanen fastställer också när i tid som respektive åtgärd ska genomföras. Flertalet av åtgärderna föranleder investeringskostnader i olika omfattning.

De positiva konsekvenserna av handlingsplanen är att åtgärderna är fördelade under en längre period, vilket skapar en hållbar långtidsplanering för de insatser som krävs av organisationen. Handlingsplanen fungerar också som ett bra underlag i budgetprocessen.

2.9 Finansiering

De stora underhålls- och investeringsbehov som finns inom den allmänna VA-verksamheten innebär att taxan behöver höjas. Kommunens VA-verksamhet ska hålla en jämn taxeutveckling genom långsiktig ekonomisk

planering för att klara kommande behov i VA-anläggningar och VA-ledningsnät. En ekonomisk konsekvensanalys har genomförts och redovisas i Bilaga 5.

För att täcka drift- och investeringskostnader visar den ekonomiska konsekvensanalysen att taxan skulle behöva höjas med ca 6,5 % (+/- 0,5 %) om året fram till 2026. Det skiljer sig inte så mycket mellan de olika scenarierna, scenario 2 och 3 är i stort sett likvärdiga medan scenario 1, dvs att bibehålla nuvarande struktur, innebär 0,5 % högre taxehöjning per år.

Kommunen behöver besluta om en ny anläggningsavgift (normaltaxa) som ska användas för nya anslutningar i såväl befintliga verksamhetsområden som utbyggnadsområden. Kommunens bedömning är att en anslutningsavgift (enligt normaltaxa) inte bör uppgå till mer än 150 kkr (inklusive moms).

Det kan vara motiverat med en skattefinansiering av reservvattenfunktionen och utbyggnad av verksamhetsområden eftersom det är viktigt för hela kommunen.

Åtgärder:

- Säkerställa en taxa som klarar förändringar i VA-verksamheten.

11

2.10 Kommunikation och rådgivning

Genomförandet av VA-planen kommer att kräva tydlig kommunikation och nära samarbete/samordning inom kommunförvaltningen och Dalslands miljökontor. För kommuninvånare och fastighetsägare är tydlig information om vilka förutsättningar som gäller inom olika delar av kommunen betydelsefull. Information måste ges i god tid inför åtgärder som kan medföra krav på den enskilde, i form av åtgärder eller kostnader.

För att stödja kommuninvånare och fastighetsägare i generella VA-frågor kan en rådgivande funktion behöva införas, till exempel en VA-rådgivare. VA-rådgivaren skulle kunna vara ett stöd för fastighetsägare vid val av avloppslösning, införande av gemensamma VA-anläggningar, vattenkvalitet, driftfrågor, lokalt omhändertagande av dagvatten m.m. VA-rådgivaren kan också ha en viktig roll när det gäller att informera om framtida VA-utbyggnad och fastighetsägarnas rättigheter och skyldigheter vid anslutning till kommunalt VA. VA-rådgivarens roll kan liknas med en energirådgivares roll och blir fristående i förhållande till Miljökontorets myndighetsutövning och VA-enhetens arbete som görs med stöd av lagen om allmänna vattentjänster. Det bör kunna finnas förutsättningar att samverka med andra kommuner om en VA-rådgivare. Eventuellt kan funktionen till viss del finansieras genom LOVA-bidrag.

Åtgärder:

- Utredda möjligheter och fördelar med en gemensam VA-rådgivare för angränsande kommuner samt hur funktionen lämpligen kan organiseras och finansieras. Möjligheten till LOVA-bidrag ska undersökas.
- Genomföra informationsinsatser kring enskilda och allmänna VA-frågor. Informera och samråd i tidigt skede när det gäller införandet av nya verksamhetsområden.

8

1

- Kommunera VA-planen på kommunens och miljökontorets hemsidor.

1

2.11 Uppföljning och organisation

Samtliga åtgärder i VA-planen har sammanställts i en handlingsplan, bilaga 4, där ansvarig, tidplan samt kostnad anges för varje åtgärd. Handlingsplanen är ett viktigt underlag för den kommunala budgetprocessen. Handlingsplanen ska följas upp årligen och rapporteras till kommunstyrelsen och miljönämnden.

En förvaltningsövergripande VA-grupp med representanter från VA-enheten, Dalslands miljökontor och samhällsbyggnadsenheten ska gemensamt följa upp åtgärderna i handlingsplanen. En väl fungerande organisation kring VA-frågor inom kommunen och Dalslands miljökontor nyttjar varandras kompetens och möjligheter, vilket ger ett väl grundat underlag för beslut.

VA-planeringen är en långsiktig process som kommer att löpa över många år och omfattar många olika utredningar, policys och riktlinjer parallellt med stora investeringsprojekt. En viktig uppgift blir att hålla samman processen så att målet, en långsiktigt hållbar VA-försörjning i Bengtsfors kommun, förverkligas.

För att kunna genomföra VA-planens alla åtgärder krävs att kommunen har tillgång till en bred kompetens inom ämnet VA-försörjning, såsom utredning, analys, juridik, ekonomi, projektledning, upphandling samt inte minst information och kommunikation. Processledaren får en central funktion med ansvar för att driva processen framåt och hålla ihop arbetet över förvaltningsgränser och gentemot politiken. Det kommer vidare att krävas en kompetent driftorganisation med tillräckliga resurser för att bedriva de utpekade åtgärderna och risken att fastna i akuta åtgärder (såsom lagning av vattenläckor) måste hanteras. För specifika utredningar, projekteringar och dylikt kommer det behövas en hel del konsultinsatser och genomförandet av utbyggnaden av kommunala verksamhetsområden kommer genomföras som upphandlade entreprenader. På motsvarande sätt är det viktigt att det inom Dalslands Miljökontor avsätts tillräckliga resurser för de åtgärder som ligger på miljökontorets ansvar samt resurser för medverkan i det förvaltningsövergripande arbetet i VA-gruppen.

Även i grannkommunerna Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud pågår arbete med VA-planering och Dalslands Miljökontor deltar i alla fyra processerna. Det bör finnas goda förutsättningar att få till ett nätverkande och kunskapsutbyte samt i förlängningen samarbeten mellan kommunerna. Ett sådant exempel är VA-rådgivaren som föreslås i avsnitt 2.10 Kommunikation och rådgivning.

Inom kommunen föreslås att driftchefen för teknisk drift, med ansvar för VA-verksamheten, ska utgöra processledare för genomförandet av åtgärderna i VA-planen. Processledaren är sammankallande i den förvaltningsövergripande VA-gruppen.

